ראש השנה

א. איינער פון די טעמים פאַרוואָס מ׳איז ניט מזכיר ראש חודש בתפלות ר״ה איז[1]: „לערבב השטן, שלא ידע שהיום הוא ר״ח תשרי (ולא יבא לקטרג[2])״.

דער זעלבער ענין (לערבב כו׳) ווערט געברַאכט[3] אויך אַלס טעם אויפן מנהג וואָס מ׳איז ניט מזכיר (מברך) חודש תשרי בשבת שלפניו (ווי מ׳טוט עס בכל שבת שלפני ר״ח — שבת מברכים).

איז לכאורה ניט מובן[3*]:

דער „שטן״ איז דאָך א מלאך און קומט בב״ד של מעלה וכו׳, וכמפורש בספר איוב (בתחלתו[4]), אַז דער שטן איז געקומען ביום הדין (בראש השנה[5]) בתוך בני האלקים „להתייצב על ה׳״ — איז ווי קען מען זאָגן אַז מ׳קען אים „מערבב זיין״, און „מטעה זיין״ אין אַזאַ דבר הפשוט[6], ער זאָל ניט וויסן (צוליב די מנהגים) אַז ס׳איז ר״ה — דבר הכי מפורסם, נדפס בלוחות וכו׳ וכו׳.

ב. אין לבוש[7] ברענגט זיך אויך דער טעם — „כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ר״ה״, נאָר ער איז מוסיף: „כיון שלא קדשוהו״.

ועפ״ז וואָלט מען דאָס געקענט מבאר זיין, ע״פ הידוע[8], אַז די קביעות החדשים וכו׳ איז תלוי אין דעת ב״ד: ר״ח האָט זיין קביעות נאָר דורכן קידוש פון אידן: דורך דעם וואָס ב״ד (אידן) זיינען קובע דעם טאָג אַלס ר״ח, ווערט דער טאָג ר״ח.

ביז אַז „כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב״ה לומר אימתי ר״ה ואימתי יום הכיפורים, הקב״ה אומר להם לי אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל ב״ד של מטה״[9].

במילא איז דורך ניט דערמאָנען ר״ח בתפלות ר״ה און דורך העדר ההזכרה בשבת שלפניו[10] — איז דער טאָג טאָקע כאילו[11] ניט נקבע געווָארן אַלס ר״ח תשרי, במילא וויים ניט דער שטן (מיט זיכערקייט?) „יום שהוא ר״ה״.

אָבער דער תירוץ איז ניט מספיק, ווייל:

---

1) שו״ע אדמו״ר הזקן או״ח סתקצ״א ס״ו. והוא מלבוש (סתקפ״א ס״א. וראה גם סתקפ״ב ס״ו). מנהגים למהר״א טירנא חודש אלול. מנהגים להר״א קלויזנר (רבו של מהרי״ל) מנהגי ראש השנה אות א הגהה א.

2) כ״ה (בחצע״ג) בשו״ע אדה״ז שם. וראה מבוא לקונטרס השלחן (להרא״ח נאה) ס״ח.

3) מנהגי מהרא״ק, הר״א טירנא ולבוש (סתקפ״א) שם.

3*) ראה גם אמת ליעקב מערכת ז׳ אות צה.

4) א, ו ואילך. ולהעיר ממרז״ח ח״ג פכ״ב. רמב״ן לאיוב ב, א. וראה צפע״נ למרז״ח שם (צפע״נ עה״ת דברים ע׳ תטז). שו״ת צפע״נ דוינסק ח״א סק״א. ואכ״מ.

5) ראה מפרשים לאיוב שם.

6) להעיר מחגיגה (ד, סע״ב) וכתובות (עז, ב) בענין הטעיית (שלוחו של) מלאך המות. וראה גם תוד״ה תורה — שבת פט, א. אבל שם הכוונה לא להמשנה אלא ל-טירדה״.

7) רסתקפ״א שם.

8) ראה לקו״ש חט״ז ע׳ 98 ואילך. ושו״נ.

9) דב״ר פ״ב, יד (ובהנסמן ברד״ל שם). וראה (בעניננו) פירוש אחר בחכמת שלמה (למהרש״ק) לשו״ע או״ח סתקפ״א ס״ג.

10) וראה לקו״ש חי״ט ע׳ 187 ואילך.

11) אבל לא ממש, שהרי כל החדשים וכו׳ כבר נקבעו ע״י הלל הנשיא (נסמן בלקו״ש חט״ז ע׳ 94 הערה 10).

א) בראש השנה טוט מען כו"כ ענינים אין וועלכע עס איז ניכר ובהדגשה אז דאס איז דער טאג פון ר"ה (ר"ח תשרי) — איז ווי קען מען זאגן, אז צוליב דעם וואס „לא קדשוהו" (ר"ח) וועט דער שטן ניט וויסן אז עס איז ראש השנה?

ב) ועיקר: דער טעם פון „ערבוב השטן" וועלט געבראכט[12] בנוגע נאך צוויי מנהגים, וועלכע האבן ניט קיין שייכות מיט ענין פון ראש חודש:

(א) „ומטעם זה נמי אין תוקעין בערב ראש השנה[13], כי אז יהי' סבור השטן שעבר יום הדין"[14], (ב) „וכן מכח זה מתחילין לקרות בראשית בשמחת תורה כדי שלא יבין את ראשית שנה או אחרית שנה"[14].

איז הדרא קושיא לדוכתא: ווי איז שייך צו זאגן, אז דורך ניט תוקע זיין בערב ראש השנה און דורך ניט אנהויבן לייענען בראשית בראש השנה איז מען מערבב דעם שטן, אז ער זאל מיינען אז „עבר יום הדין" וכו', ובפרט אז פון כמה ענינים איז מוכח אז ס'איז ראש השנה (והחודש)?

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים וואס דער ענין פון ערבוב השטן וועלט געבראכט[15] אויך אלס טעם אויפן מנהג צו בלאזן שופר במשך חודש אלול — מ'איז דערמיט מערבב דעם שטן „שלא יבין מתי יהי' ר"ה"[16].

וואס אויך אין דעם איז ניט מובן, כנ"ל: ווי קען מען „אפנארן" דעם שטן, אז ער זאל ניט וויסן „מתי יהי' ר"ה"?

וי"ל הביאור בזה:

דעם ענין פון ערבוב השטן געפינט מען (בשייכות צו ר"ה) אין גמרא[17], ביי דער מצוה פון תקיעת שופר ברר"ה בכלל: א"ר יצחק . . למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן. איז רש"י מפרש דערויף[18]: „שלא ישטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצות מסתתמין דבריו". דאס הייסט, וויבאלד די אידן באנוגענען זיך ניט מיט תקיעות ותרועות פעם אחת, נאר זיי זיינען תוקעין ומריעין נאך אמאל, באווייזט עס אז זיי זיינען מחבב את המצות — און דאס איז סותם דברי השטן המקטרג.

על דרך זה קען מען אויך מפרש זיין דעם ענין פון ערבוב השטן בנוגע די תקיעות פון חודש אלול:

די תקיעות פון חודש אלול איז דאך ענינן (כידוע[19]) „כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר[20] אם יתקע שופר בעיר גו'"; און דערפאר, דורך דעם גופא וואס אידן בלאזן שופר און ווערן נתעורר בתשובה, וועלט דער שטן מעורבב[21], אננעמענדיק, אז אידן האבן

---

12) מנהגים שבהערה 3. מהרי"ל מנהגי ימים נוראים הגהה הב' (לו, א). מטה משה סתשע"ח. וראה לבוש ואלי' רבה רסתקפ"א. לבוש רסתרס"ט. ועוד.

13) וטעם זה הובא להלכה במג"א סתקפ"א סקי"ד. הוספות לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפא.

14) לשון מהרא"ק שם.

15) רא"ש (ראש השנה בסופה) ראבי"ה (שם סתקמ"ב) וטור (רסתקפ"א) בשם פדר"א (וראה ביאור הרד"ל לפדר"א פמ"ו אות כ) ועוד — אבל בלי ההסברה, שערבוב השטן היינו „שלא יבין כו'".

16) לשון מהרא"ק שם. ועד"ז הוא במנהגים טירנא, מטה משה, מהרי"ל ולבוש שם.

17) ר"ה טז, סע"א ואילך.

18) ועד"ז ברי"ח שם. מאירי שם. ערוך ערך ערב. ולהעיר מתיב"ע פינחס כט, א. שו"ע אדה"ז סתקפ"ה ס"ו.

19) ראה בהמסומן בהערה 15 בשם פרקי דר"א (פמ"ו).

20) עמוס ג, ו.

21) ולפירוש הרי"ן ר"ה שם ועוד, דערבוב השטן פירושו הכנעת היצר (כמאמר ר"ל ב"ב טז, א) הוא

דורך זייער תשובה בחודש אלול שוין באלול זוכה געווען בדין[22], און דער־פאָר איז קיין תועלת ניט, ער האָט ניט וואָס צו מקטרג זין בראש השנה — „מסתתמין דבריו".

ד. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין וואָס מען זאָגט, אַז ערבוב השטן (דורך די תקיעות פון אלול) טוט אויף „שלא יבין מתי יהי' ר"ה":

דער פשט פון „לא יבין מתי יהי' ר"ה" איז[23] (ניט אַז ער ווייס ניט (וואָס עס שטייט אין לוח) ווען עס איז דער טאָג (זמן) פון ר"ה, נאָר) אַז ער ווייס ניט ווען עס איז די אויסגעטיילקייט, דער תוכן פון ר"ה, דער דין ומשפט פון ר"ה (וואָס דעמולט איז זמנו לקטרג) [ווי עס שטייט בפירוש אין מהרי"ל[24]: ואין יודע מתי הדין ויקטרג]:

בשעת אַ איד טוט תשובה כדבעי איידער עס קומט ר"ה, איז ער שוין פאַרזיכערט שיכתב ויחתם בספֶר של צדיקים — זיין „דין" איז שוין אַפגע־פסקנט געוואָרן לטובה אין חודש אלול,

[ובפרט ווי מען געפינט בכמה מקומות, אַז אויך אין אַלע טעג פון יאָר (לאו דוקא בראש השנה) קען מען דורך תשובה ותפלה כדבעי זוכה זיין צו אַ פסק דין בהחלט לטוב; לדוגמא: חזקיהו המלך[25] וואָס האָט דורך תפלה ותשובה פועל געווען „והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה"[26], ומשמע פון דעם סיפור אַז עס איז געווען ניט אין אַ זמן מיוחד ווי ראש השנה וכיו"ב[27]].

און דערפאָר איז דער שטן מעורבב פון די תקיעות פון חודש אלול: ער טראַכט אַז אידן האָבן דורך דער התעוררות תשובה דחודש אלול שוין זוכה געווען בדין (און זיין קטרוג קען שוין גאָרניט אויפטאָן).

אַזוי, אַז זיין קטרוג בראש השנה איז עכ"פ נאָר על הספק, ובמילא ניט מיט אַ תוקף וכו'.

און לויט דער הסברה וועט אויך מובן דאָס וואָס „אין תוקעין בערב ראש השנה, כי אז יהי' סבור השטן שעבר יום הדין":

כדי צו נאָך מער מערבב זיין דעם שטן, אַז ער זאָל מיינען אַז אידן האָבן שוין זוכה געווען בדין בחודש אלול (דורך דער התעוררות התשובה פון די תקיעות דחודש אלול) איז מען מבטל (ער"ה) די תקיעות דחודש אלול: מען דאַרף שוין ניט אַנקומען צו דער התעוררות פון די תקיעות.

שטן הוא יצה"ר הוא מה"מ) — א"כ הוא הוא ענין התשובה הבאה ע"י תק"ש.

22) ולהעיר, שהלשון (במקומות שבהערה 15) הוא „וכדי לערבב את השטן" ולא „ועוד כדי כו'" (כבלבוש שם. וראה מט"מ שם). ומשמע קצת שאי"ז טעם שני כ"א המשך למ"ש לפנ"ז „להזהיר ישראל שיעשו תשובה".

23) ועד"ז יש לפרש דברי הירושלמי (שהובא בערוך (שם), תוס' ורי"ז ר"ה שם. מאו"ח סתקפ"ה. ועוד) ש„ערבוב השטן" ע"י תקיעות דר"ה הוא מחמת שחושב שתקיעה זו היא התקיעה בשופר גדול דלע"ל כשיגיע זמנו להתבלע — דהיינו, לא שטועה שהוא הזמן דלעתיד, אלא שתוכן ופעולת תקיעה זו הוא אותו התוכן ופעולה שבתקיעה דלעתיד ולכן יתבלע תיכף. — ולהעיר מהמבואר בכ"מ בדא"ח (לקו"ת ר"ה נט, ג ואילך. עט"ר ש' ר"ה כב, א ואילך. ועוד) ההפרש בין השופר דר"ה להשופר גדול דלעתיד. ושם (לקו"ת ס, רע"ג. עט"ר ש' יוהכ"פ בתחלתו) שהתקיעה ביוהכ"פ אחר נעילה עתה — היא מבחי' שופר גדול.

24) שבהערה 12.

*) ובסמ"ג הלכות שופר (הובא בב"י לטור או"ח סתקפ"ה ד"ה ומ"ש כו' כדי שיתערבב) מפרש שהוא ע"ד „אדם שרואה מת שזוכר יום המיתה ומעורבב בזה ואינו יכול לקטרג".

25) מלכים ב כ, א ואילך. ישעי' לח, א ואילך.

26) מלכים שם כ, ו. ועד"ז בישעי' שם, ה.

27) ראה עטרת ראש ד, א. ולהעיר מטורי אבן לר"ה (יז, ב).

[און אע״פ אז דער שטן ווייס, אז דאס וואס מ׳בלאזט ניט בשופר בער״ה איז א מנהג קבוע מאז, און אז טעמו ונימוקו איז טאקע צוליב דעם גופא, כדי לערבב את השטן — איז דאך דאס א מנהג וואס (מנהג ישראל) תורה הוא[28], תורת אמת ובמילא אילו זכו — וועט דאס (די זכי׳ מוחלטת בדין) באמת זיין אזוי, מ׳האט שוין אפגעטאן די עבודה פון ר״ה ו״עבר יום הדין״; און דערפאר איז זיין קטרוג על הספק, מיט א חלישות, כנ״ל].

ה. עד״ז וואלט מען לכאורה געקענט פארענטפערן בנוגע צו די אנדערע אויבנגעבראכטע ענינים וואס מען האלט זיך אפ פון צו טאן בר״ה „לערבב השטן״ אז ער זאל ניט וויסן אז ס׳איז ראש השנה:

דאס וואס ר״ה איז גלייכצייטיק דער טאג פון ר״ח תשרי איז ניט נאר אן ענין אין סדר הזמן (אז התחלת השנה איז במילא התחלת החודש), נאר ס׳איז אויך נוגע (ובלשון הש״ס[29] — „אהנאי״) צו ענינו ותוכנו של ר״ה: די התעוררות וואס ווערט מצד דעם וואס דאס איז ר״ח[30], איז מוסיף אין דער התעוררות און עבודת היום פון ר״ה, ובמילא אויך בתוצאתה — לזכות בדין.

ועד״ז אויך דאס וואס „הי׳ ראוי לקרות פ׳ בראשית בר״ה״[31], וואס י״ל אז דאס איז ניט נאר דערפאר וואס ר״ה איז התחלת השנה (אין זמן), נאר אויך צוליב דעם וואס דער ענין פון „גמרה של תורה״[32] און „התחלת התורה״ איז מוסיף אין די זכיות פון אידן —

וכמובן, אז סיי א גרעסערע התעוררות און סיי א תוספת אין די זכיות פון אידן זיינען א תועלת רבה אין דער עבודה והשתדלות פון ר״ה, צו זוכה זיין בדין,

און דאס איז דער מכוון פונעם טעם וואס מ׳איז ניט מזכיר ר״ח בר״ה „לערבב השטן שלא ידע שהיום הוא ר״ח תשרי״ (וואס דאס מיינט ניט העדר הידיעה בנוגע דעם זמן פון ר״ח בר״ה, נאר בנוגע — ענינו ועבודתו):

וויבאלד אידן דערמאנען ניט ר״ח בר״ה, וועט דער שטן ניט מרגיש זיין בר״ה די התעוררות און עבודה פון ר״ח — „לא ידע שהיום הוא ר״ח״[33];

ועד״ז בנוגע דעם ענין פון „מתחילין לקרות בראשית בשמח״ת כדי שלא יבין את ראשית שנה וכו״ — היות אז אידן הויבן ניט אן בפועל „לקרות בראשית״ בר״ה, וועט ער אנגעמען אז אין דער עבודה פון ראשית השנה פעלט דער ענין ופעולה וועלכע זיינען פארבונדן מיט סיום והתחלת התורה — „לא יבין את ראשית שנה כו״ —

וועט דאס מערבב זיין דעם שטן „ולא יבא לקטרג״, ווייל אילו זכו, כנ״ל — איז זייער עיקר עבודה אזוי בשלימות ובעילוי, אז זיי דארפן ניט אנקומען צו דער תוספת התעוררות פון ר״ח און „גמרה של תורה״ והתחלתה; זיי האבן שוין (בלאו הכי) זוכה געווען בדין.

ו. דער ביאור איז אבער ניט אינגאנצן גלאטיק:

---

28) תוד״ה נפסל — מנחות כ, ב. ובכ״מ.

29) זבחים צא, ריע״א.

30) ולהעיר, דר״ח הוא יום כפרה (ראה פינחס כח, טו ובפרש״י). וכנוסח מוסף דר״ח: זמן כפרה לכל תולדותם.

31) ל׳ הלבוש ר״ס תקפא.

32) דאם היו מתחילין בראשית בר״ה היו גם מסיימין אז את התורה, שהרי „מתכיפין התחלה להשלמה״ (ב„רשות״ לחתן בראשית).

33) אבל להעיר של׳ הלבוש שם הוא: שלא ידע יום שהוא ר״ה.

לויט דעם ביאור קומט אויס, אז דורך ניט דערמאָנען ר"ח (און דורך ניט מתחיל זיין לקרות בראשית) ווערט נאָר אויפגעטאָן ערבוב השטן: אָבער די סיבה פון זיין העדר (אָדער חלישות) הקטרוג („ולא יבא לקטרג") באַשטייט בעיקר אין דעם וואָס ער מיינט אַז די עבודה פון ר"ה איז שוין בשלימות און מ'דאַרף כלל ניט אַנקומען להנ"ל —

האָט לפי זה געדאַרפט זיין מודגש (ניט בלויז דער צד השלילי, דער „לא ידע" פון ר"ח וכו', נאָר לכה"פ אויך) דער פרט חיובי (די עבודה — בדוגמת עבודת ר"ה) אין דעם ענין.

פון סתימת הלשון[34] „אין נוהגין להזכיר ר"ח בפי' בר"ה . . לערבב השטן שלא ידע שהיום הוא ר"ח תשרי (ולא יבא לקטרג)" איז משמע, אז אויך די סיבה פון „לא יבא לקטרג" איז מצד דעם וואָס „לא ידע שהיום הוא ר"ח תשרי".

[און ס'איז ניט גלייך צום ענין פון „אין תוקעין בערב ר"ה כי אז יהי' סבור השטן שעבר יום הדין" — ווייל דער לשון גופא („אין תוקעין בערב ר"ה") איז מדגיש אַז פריער איז מען יע תוקע[35], וואָס מצד דעם (די תקיעות פון חודש אלול) איז „עבר יום הדין"].

ז. ויש לומר, אַז בייַ די צוויי ענינים (ניט דערמאָנען ר"ח בקשר מיט ר"ה און „מתחילין לקרות בראשית בשמח"ת") איז דער תוכן פון „לערבב השטן":

ווען דער שטן זעט, אַז אין דעם טאָג פון ר"ה פעלט בייַ אידן דער דער־

34) לשון אדה"ז בשו"ע שם.

35) ובפרט לפי ל' המהרא"ק שהובא במהרי"ל (וכן הוא במטה משה שם) — שב' המנהגים באים בהמשך זל"ז: מנהג כשר לתקוע מר"ח אלול . . לערבב השטן . . ויקטרג לכן אין תוקעין (מפסיקין) בער"ה כי אז הי' סבור השטן שיום הדין עבר.

מאָנען ובמילא די התעוררות פון ר"ח און עד"ז — די מעלה פון גמרה של תורה והתחלתה, רופט עס אַרויס אַ חלישות בקטרוגו — מיינענדיק, אַז ס'פעלט בעבודה בייַ אידן, ובמילא דאַרף ער ניט זיך מתאמץ זיין צו זוכן נאָך חסרונות בייַ אידן.

און אע"פ אַז דער שטן ווייס דאָס גופא — מען טוט עס דערפאָר ווייל מ'איז אויסן אים צו מערבב זיין — איז דאָך אָבער — לפועל פעלט די התעוררות וזכות (מיט אַלע תוצאות וואָס דאָס ברענגט): מ'האָט ניט די התעוררות כו' של ר"ח און מ'האָט ניט גמרה של תורה והתחלת התורה!

ח. עפ"ז ווערט אָבער די שאלה לאידך גיסא:

ווי קומט עס אַז מ'זאָל טאָקע צו־נעמען דאָס אַלעס בייַ אידן? אמת טאָקע ס'איז פאַראַן דערביי די כוונה „לערבב השטן" — אָבער, כנ"ל: סוף־סוף פעלן דאָך בייַ אידן אין דעם טאָג די עבודות: די התעוררות פון תקיעת שופר בער"ה, די התעוררות פון ראש חודש און דער ענין פון גמרה של תורה והתחלת התורה?!

איז דער ביאור בזה:

דאָס גופא, וואָס מען איז זיך מונע פון די זאָכן כדי „לערבב השטן", דאַרף און ברענגט צו נאָך אַ טיפערער התעוררות תשובה, ווי די וואָס וואָלט אויפגעטאָן געווארן ע"י ענינים הנ"ל.

די התעוררות תשובה אין אַן אופן פון „קול היוצא מפנימיות הלב" ווערט אַרויסגערופן „ע"י המרירות שבנפשו על ריחוקו מה' אשר רחוק ממנו בתכלית"[36];

36) ל' הלקו"ת נצבים (מד, ג. מה, א) — בביאור מעלת תקיעת שופר על העבודה בתוס"צ בכלל.

און אַט די מרירות „על ריחוקו מה״ דערהערט זיך ביי אַ אידן אין אַ גאָר שטאַרקן אופן — דורך זיין התבוננות אין דעם וואָס מען איז פון אים מונע די ענינים טובים הנ״ל כדי „לערבב השטן״. ער דערהערט זיין מצב, אַז דער שטן האָט כלפי אים אַזאַ כח, ביז אַז מען מוז צוליב דעם ביי אים צונעמען אַן ענין פון תק״ש, הזכרת ר״ח וקריאת פ׳ בראשית (בראש השנה).

און נאָך אין אַ פרט איז די התעוררות תשובה נאָך אַ טיפערע ווי די וואָס קומט דורך בלאָזן שופר וכו׳: די התעוררות תשובה פון תקיעת שופר קומט פון אַ דבר שמחוץ הימנו (ועד״ז קריאת פ׳ בראשית און הזכרת ראש חודש);

משא״כ די התעוררות תשובה וואָס קומט פון דעם „ניט״ — וואָס מ׳איז פון אים מונע אַן ענין פון תק״ש כו׳ — נעמט זיך עס פון אים גופא, פון זיין מצב וכו׳[37].

— וי״ל אַז ס׳איז ע״ד[38] הסיפור פון חסידים וועגן כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע (אין דעם זמן פון תחלת נשיאותו):

אַ איד איז אַריין אויף יחידות צום רבי׳ן נ״ע און האָט געבעטן אַ ברכה אין אַן ערנסטן ענין, ביי וועלכן ער האָט זיך געוויטיקט אין גרויס התעוררות רחמים. אַבער דער רבי נ״ע האָט אים געענט־פערט, אַז ער קען אים ניט העלפן אין דעם.

נאָכן הערן אַזאַ ענטפער, איז דער איד אַרויס פון רבי׳נס חדר און האָט זיך פאַנאַנדערגעווויינט מיט ביטערע טרערן. גייענדיק אַ פאַרווויינטער האָט ער באַגעגנט דעם רז״א (דער ברודער פון רבי׳ן נ״ע), און אויף זיין שאלה פאַר־וואָס ער וויינט אַזוי שטאַרק, האָט דער איד אים דערציילט וואָס ס׳איז געשעהן און וואָס דער רבי האָט אים גע־ענטפערט.

דער רז״א איז אַריין צו זיין ברודער דעם רבי׳ן (ווי דערמאָנט, איז עס געווען בתחלת ימי נשיאותו) און האָט אים גע־זאָגט היתכן — אַז ווען מ׳קומט אַריין בעטן דיין ברכה, זאָגסטו אַז דו קענסט אים ניט העלפן, ביז אַז המבקש וויינט בדמעות שליש פון גרויס צער!

האָט דער רבי נ״ע אַנגעטאָן דעם גאָרטל און איבערגעגעבן, אַז דער איד זאָל צו אים אַריינקומען נאָכאַמאָל — און ווען ער איז אַריין האָט דער רבי נ״ע אים געבעטשט און די ברכה איז מקויים געוואָרן בפועל.

לכאורה דאַרף מען פאַרשטיין: וויבאַלד אַז דער רבי נ״ע האָט אים גע־קענט העלפן (כנראה פון דעם סיום המאורע), פאַרוואָס האָט ער לכתחלה דאָס ניט געטאָן און נאָך אָפגעזאָגט אין אַזאַ אופן אַז עס האָט אים געבראָכט לדמעות כו׳?

נאָר די הסברה בזה (בדרך אפשר) איז ע״ד הנ״ל:

---

37) ועפ״ז אולי יש לתוך טעם זה דערבוב השטן ע״י העדר ברכת החודש בשבת שלפני ר״ה עם הטעם שהובא בשם הבעש״ט (היום יום כ״ה אלול. ועוד) שהקב״ה בעצמו מברך את החודש• —

כי התעוררות התשובה העמוקה הלזו היא „כלי״ (בח׳ „אתר שלים״) לברכתו של הקב״ה (וראה בארוכה לקו״ש ח״ט ע׳ 184 ואילך, דגם לביאור הבעש״ט הברכה היא ע״י עבודת האדם). ועד״ז י״ל להביאור דלקמן בפנים סעיף ט.

38) ראה גם לקו״ש חט״ו ע׳ 126. אלא ששם נתבאר שפעולת ה„שבירה״ היא גם במי שהוא בדרגא הכי נמוכה (וגם בגוים). וכאן הכוונה לאידך גיסא, שיש מעלה בענין זה על העבודה דוע״ט. ולהעיר מהמשך תער״ב פרכ״ב (ריש ע׳ תנ) „דצער ומרירות הנפש מגיע למעלה מעונג הנפש״.

•) ולהעיר ממ״ש באלי׳ רבה (סתקפ״א סק״ה) „כי הוא מבורך ועומד שבו אירע כמה דברים״.

דער איד, וואס האט געבעטן דעם רבי'נס ברכה, איז דעמולט, צוליב זיין מצב הרוחני, געווען ניט מוכשר, האט ניט געקענט באקומען אזא גרויסע ברכה ווי דער מצב האט געפאדערט — ער איז ניט געווען א כלי דערצו. און דער־פאר קען מען אים ניט העלפן.

אבער דער ענטפער פון רבי'ן, האט ביים אידן געפועלט א צעבראכנקייט און ער האט אויסגעגאסן זיין הארץ פארן אויבערשטן — דאס האט אויפ־געטאן אז ער איז געווארן ווי א נייע מציאות, א כלי צו ברכתו של הקב"ה דורך דעם רבי'ן נ"ע.

ט. א טיפערער ענין אין דעם:

ניט נאר איז דאס אן ענין וואס רופט ארויס א טיפערע התעוררות תשובה, נאר בעומק הענין פעלט אויך ניט דער־ביי דער עילוי פון דעם בפועל:

דאס וואס מ'איז זיך מונע פון די ענינים, איז מנהג ישראל וואס „תורה היא"[28] — עס ווערט אן ענין של קיום (פועל) התורה[39], וואס ער טוט מתוך שמחה רבה.

ווען קיום התומ"צ איז נאר מצד טעם ודעת, אדער ווייל ער האט אין דעם א געשמאק — דאן איז דא אן ארט צו דעם חילוק אז מען קען ניט האבן אזא חיות אין (א מנהג ווי) „שלילה" — ווי אין אן ענין של פועל.

[און דאס איז דער חשבון פון דעם שטן — אז סו"ס פעלט בעבודת בנ"י בפועל — ובפרט אז י"ל אז פון קלא פנימאה ווייס ער ניט, ואפילו בנוגע מחשבה — איז דאך אויך דא דרגות במחשבה[40]].

אבער באמתית הענין, מצד רצון המלך, איז ניטא קיין חילוק צווישן איין עבודה מיט א צווייטער[41],

ווען א איד איז מקיים מצוות דער־פאר וואס „קדשנו במצותיו וציונו" — איז בא אים קיין נפק"מ ניט,

אפילו ווען עס קוקט אויס אז ער פארלירט אן ענין טוב, וויבאלד אבער אז ער ווייס אז דאס גופא איז „תורה היא", טוט ער דאס מתוך שמחה רבה ושוב לבב[42].

און דאס גופא ברענגט די כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה למטה מעשרה טפחים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

(משיחות יום שמח"ת
ומוצאי ש"פ בראשית, תשל"ט)

---

39) ע"ד סברת המד"א שבעשה"ד גם על „לאו" ענו „הן" (מכילתא יתרו כ, א — נתבאר בלקו"ש ח"ו ע' 119 ואילך. הדרן על מס' פסחים — נדפס בהגש"פ (קה"ת, ברוקלין — בהוצאות תשמ"ו ושלאח"ז — ע' תסה ואילך).

40) ראה תוד"ה שאין (שבת יב, ב), ובהמצויין בהגהות רעק"א שם. ועוד. ואכ"מ.

41) ובלשון הידוע (צוואת הריב"ש אות ג. וש"נ): שהכל הוא צורך גבוה, מפני שהשי"ת רוצה שיעבדו אותו בכל האופנים.

42) ובלשון הידוע (שם): כי לפעמים אדם הולך ומדבר עם בני אדם ואז אינו יכול ללמוד . . ואל יצער את עצמו בזה, כי השי"ת רוצה שיעבדוהו בכל האופנים.